

Propitivanje prava na pobačaj u Sjedinjenim Američkim Državama

Ivana Tucak*, Anita Blagojević**

Sažetak

Američki je Vrhovni sud u predmetu *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization* (2022.) odbacio najvažnije dijelove svojih prijašnjih odluka o pobačaju, te može se slobodno reći, preusmjerio dosadašnji razvoj prava na pobačaj. Premda *Dobbs* nije priznao pravo fetusa na život, većina je sudaca odlučila da pobačaj nije temeljno ustavno pravo, nego spada u domenu "zdravstvenih i socijalnih propisa" te da se zakoni koji ga uređuju mogu ustavno propitivati samo prema tomu jesu li "racionalno povezani s legitimnim državnim interesom". Rad je podijeljen u pet glavnih dijelova. U prvom se ukratko ukazuje na temeljna pitanja u suvremenim zakonodavnim raspravama o pobačaju. Drugi dio kritički izlaže glavne argumente iznesene u presudi *Roe v. Wade* (1973.), a treći to čini za odluku *Planned Parenthood v. Casey* (1992.). Četvrti dio istražuje tektonski preokret do kojega je došlo nakon odluke Vrhovnoga suda u predmetu *Dobbs* te peti dio iznosi predviđanja što slijedi nakon te odluke.

Ključne riječi: pobačaj; pravni subjektivitet; pravo na život; održivost; Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država

Uvod

Američki je Vrhovni sud 1973. u predmetu *Roe v. Wade* (u nastavku *Roe*) usvojio ideju »slobodnoga izbora« kada je riječ o prekidu trudnoće (Strahan, 2002, 86). *Planned Parenthood v. Casey* (u nastavku *Casey*) — »presedan o pre-

* Prof. dr. sc. Ivana Tucak, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Adresa: Stjepana Radića 13, 31000 Osijek, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9694-2315>. E-adresa: itucak@pravos.hr

** Prof. dr. sc. Anita Blagojević, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Adresa: Stjepana Radića 13, 31000 Osijek, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7153-7444>. E-adresa: ablagoje@pravos.hr

Članak je prošireno i doradeno predavanje održano na međunarodnom znanstvenom skupu „O abortusu interdisciplinarno“, u organizaciji Fakulteta filozofije i religijskih znanosti, Teološkoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani i Fakulteta kanonskoga prava Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu, 27. listopada 2022. godine na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

sedanu« (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 6), propitivao je 1992. odluku u predmetu *Roe* te potvrdio njezine glavne postavke. Objema odlukama zajedničko je da ženi pružaju pravo na pobačaj barem do trenutka »održivosti« fetusa, a fetusu ne priznaju pravni subjektivitet. *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization* (u nastavku *Dobbs*) iz 2022. odbacio je najvažnije dijelove prijašnjih odluka o pobačaju te, može se slobodno reći, preusmjerio dosadašnji razvoj prava na pobačaj. Premda, razvidno je iz odluke u predmetu *Dobbs*, nije priznato pravo fetusa na život, većina sudaca (odluka je donesena u odnosu šest naprama tri) odlučila je da pobačaj nije temeljno pravo sadržano u Ustavu, nego pripada među »zdravstvene i socijalne propise« te da se zakoni koji ga uređuju mogu ustavno propitivati samo prema tomu jesu li »racionalno povezani s legitimnim državnim interesom« (*rational basis test*) (Lindgren, 2022, 239–240; Nachbar, 2016, 1629). Time je Sud, kako je istaknuto, »degradirao« pravo na pobačaj i prepustio sudbinu pobačajnoga zakonodavstva najblažemu obliku nadzora. Nadzor racionalne osnove je, s ustavnopravnoga stajališta, iznimno problematičan i nedovoljno teorijski uobličeni institut (Lindgren, 2022, 254; Nachbar, 2016, 1627).

Rad je podijeljen u pet glavnih dijelova. U prvom se ukratko ukazuje na temeljna pitanja u suvremenim zakonodavnim raspravama o pobačaju. Drugi dio kritički izlaže glavne argumente iznesene u presudi *Roe*, a treći to čini za odluku u predmetu *Casey*. Četvrti dio istražuje tektonski preokret do kojega je došlo nakon odluke Vrhovnoga suda u *Dobbsu*, a u petom su dijelu iznesena predviđanja što slijedi nakon te odluke.

1. Rasprave o pobačaju

Možemo se složiti s postavkom da su u raspravama oko pobačaja dva pitanja najprisutnija (Co, 2021, 19). Prvo pitanje odnosi se na status fetusa. Ono se često određuje kao središnje pitanje, može li se fetusu priznati pravni subjektivitet (Himma, 2005, 48). Za pravo je primarno definirati tko se smatra nositeljem prava. Nužno je odrediti »prag statusa osobnosti«, no kad su posrijedi prihvatljivi rasponi odgovora i određivanje točke u kojoj se postaje osobom — postoje brojna neslaganja (Greasley i Kaczor, 2018, 75). Pritom trenutak rođenja, kao očit fenomen, u gotovo svim društvima ima »goleme kulturne implikacije« (Greasley i Kaczor, 2018, 80).

Izraz *osoba* tako se koristi za označavanje razlike između činjenice da netko samo genetski pripada ljudskomu rodu i činjenice da je nositelj prava (Greasley i Kaczor, 2018, 27, 43). Fetusima nitko od zagovornika prava na pobačaj ne uskraćuje pripadnost ljudskoj vrsti kao »biološkoj kategoriji«, nego status osobe, što je »moralna« i »evoluacijska« kategorija (Greasley, 2017, 13–14). Pripadnost ljudskoj vrsti predstavlja za njih biološku kategoriju, »etički nevažnu za određivanje moralnoga statusa pojedinca« (Greasley i Kaczor, 2018, 99), a izraz *osoba* »označava kategoriju bića koja posjeduju određenu vrstu moralnoga statusa uobičajene

no razrađenoga u smislu interesa ili prava, i pruža skup normativnih implikacija o tom kako je moralno prihvatljivo tretirati takva bića« (Greasley, 2017, 13).¹

Autori ističu kako pravni izraz *osoba* nije samo umjetna konstrukcija koja se razlikuje od one koja se rabi u filozofiji ili u običnom jeziku, nego je i »smišljeno nedosljedna« (Thomas, 2011, 632–633). Tako se fetusu priznaje status osobe radi nasljeđivanja, ali mu se ne priznaje pravo na život (Thomas, 2011, 633). Ako se fetusu prizna status osobe s pravom na život, pobačaj tada predstavlja kazneno djelo ubojstva (Himma, 2005, 50). No, ako se fetusu ne prizna status osobe, zaštita reproduktivnih prava majke ima prednost te pobačaj treba biti pravno dopustiv (Himma, 2005, 50). Doduše, neki autori, poput Ronalda Dworkina u knjizi *Life's Dominion* (1994.), smatraju da je pitanje statusa fetusa varljive prirode te zbog svoje višeznačnosti ne može pomoći u rješavanju etičkih i pravnih problema kad je posrijedi pobačaj (Thomas, 2011, 642). Pravo pitanje u raspravama oko pobačaja pitanje je o »intrinzičnoj vrijednosti ljudskoga života« (Greasley, 2017, 6). Prema Judith Jarvis Thomson u knjizi *A Defense of Abortion* (1971.), i u slučaju da fetusu dodijelimo status osobe to ne dovodi automatski do priznavanja njegova prava na život niti mu pruža ovlaštenje da se koristi majčinim tijelom (Himma, 2005, 50, bilj. VIII).

Posljednjih desetljeća u raspravama oko dopustivosti pobačaja pojavilo se je kao iznimno važno jedno novo pitanje. »Argumenti koji štite žene« od njezinih vlastitih izbora dobili su na snazi u odnosu na tradicionalni otpor prema pobačaju na temelju zaštite prava na život fetusa (Greasley i Kaczor, 2018, 17). Greasley (2017, 21) to vidi kao rezultat »strateške odluke religijskih grupa protivnika pobačaja«. Tako države donose zakone s namjerom zaštite samih žena od štetnih posljedica pobačaja, primjerice zakone koji predviđaju posebna savjetovanja, razdoblja čekanja, obvezan ultrazvuk (Co, 2021, 19–20). O tom da je pobačaj težak izbor može se naći potvrda i u odlukama Vrhovnoga suda. Primjerice, sudac Stevens u svojem je podupirućem mišljenju (*concurring opinion*) u predmetu *Casey* odluku o pobačaju nazvao »traumatičnom« (Co, 2021, 42).² S druge strane, autori ističu da je to neutemeljeno. Opsežne studije poput studije Turnaway ukazuju na to da većina žena svoju odluku o pobačaju smatra (i nakon vremenskoga odmaka) ispravnom te ju ne karakterizira teškom (Co, 2021, 43).

2. Predmet *Roe v. Wade* (1973.): »Uvjerljiv interes države« i pravni subjektivitet fetusa

Vrhovni sud je 1973. u predmetu *Roe* ukinuo teksaški zakon koji je propisivao da je pobačaj kazneno djelo od začeca. Jedina predviđena iznimka od kažnjivosti bila je situacija kada trudnoća dovodi u pitanje život majke (Co, 2021, 9;

1 Prijevide citata koji su izvorno na engleskom jeziku učinile su autorice rada.

2 *Planned Parenthood Se. Pa. v. Casey*, 505 U.S. 833, 916 (1992) (Stevens, J., concurring in part and dissenting in part).

Roe, 118).³ Pravo na privatnost, koje se ne nalazi izričito u odredbi o slobodi 14. amandmana, ali koje se danas prema mišljenju Suda podrazumijeva, obuhvaća i slobodnu odluku žene o pobačaju. Uskraćivanje toga izbora rezultiralo bi »očitom štetom« za ženu (Roe, 153; Co, 2021, 9).

Vrhovni sud odbacio je potrebu da rješava »teško pitanje kada život počinje« kada to pitanje nisu riješili ni liječnici, filozofi i teolozi (Roe, 159). Budući da je tu propitivana uskladenost zakona s temeljnim ljudskim pravima, primijenjen je standard strogoga nadzora zakona (*strict scrutiny test*) (LII, 1973). Prema tomu, jednomu od najvažnijih načela američkoga ustavnoga prava, dopušteni su oni državni postupci koji promiču »uvjerljiv državni interes« (*compelling state interest*), a strogi nadzor zakona njegov je sastavni dio. Nastanak toga načela povezan je sa sporovima pred američkim Vrhovnim sudom u kasnim 1950–im i ranim 1960–im oko sloboda iz Prvoga amandmana na američki Ustav (slobode uspostavljanja i slobodnoga ispovijedanja vjere, govora te prava građana na udruživanje) (Siegel, 2006, 356). Danas se primjenjuju u slučajevima kada država optereti neki temeljni interes (Siegel, 2006, 355).

U odluci *Roe* za fetus se rabi izraz *potencijalni život* (Roe, 150, 154, 156, 163). Sud je utvrdio da fetus nema status osobe prema 14. amandmanu na Ustav, koji propisuje da »nijedna država neće lišiti bilo koju osobu života, slobode ili imovine, bez odgovarajućega pravičnoga postupka«. Većina sudaca u tom predmetu pritom je istaknula kako je pitanje pravnoga subjektiviteta fetusa odlučujuće pri donošenju odluke o pobačaju. Ako se prihvati osobnost fetusa, »slučaj podnositelja žalbe, naravno, pada jer bi pravo fetusa na život tada bilo posebno zajamčeno Amandmanom« (Roe, 156; Finnis, 2021). Sud se poslužio pritom tzv. tekstualnom metodom ustavne interpretacije primjećujući da Ustav ne definira izraz *osoba*:⁴ »Odjeljak 1 14. amandmana sadrži tri upućivanja na 'osobu'. Prvo, u definiranju 'građana' govori o 'osobama rođenim ili naturaliziranim u Sjedinjenim Državama'. Riječ se također pojavljuje i u odredbi o pravičnom postupku [*due process clause*] i u odredbi o jednakoj zaštiti [*equal protection clause*]. Izraz 'osoba' koristi se i na drugim mjestima u Ustavu: u popisu kvalifikacija za zastupnike i senatore [...]. Međutim, u gotovo svim tim slučajevima uporaba riječi takva je da ima primjenu samo postnatalno. Ništa ne ukazuje, s bilo kakvom sigurnošću, da ima bilo kakvu moguću prenatalnu primjenu« (Roe, 157).

Izraz *osoba*, stoga ističu, onako kako se koristi u 14. amandmanu, ne obuhvaća i »nerodene« (Roe, 158). To dodatno potvrđuje podatak, sukladno Vrhovno-

3 Propitivani su članci 1191–1194 i 1196 Kaznenoga zakona države Teksas.

4 Tekstualno može značiti nekoliko stvari: a) tumačenje teksta koje se razlikuje od tumačenja činjenica; b) jezično ili gramatičko tumačenje; c) tekstualizam kao „doktrinarno tumačenjsko usmjerenje“, osobito prisutno u američkoj sudskoj praksi. U ovom slučaju nije riječ o jezičnom ili gramatičkom tumačenju, nego o tumačenju u smislu tumačenja teksta. Ono je neovisno od „tumačenjskih argumenata“ koji se koriste za pripisivanje značenja tekstu poput uobičajenog značenja riječi, volje zakonodavca ili cilja zakona. Vrhovni sud je u ovom predmetu koristio sistemski argument analogije. Na tom objašnjenju zahvalni smo kolegi Luki Burazinu. O tekstualizmu kao normativnoj teoriji tumačenja više u novoj knjizi Gorana Dajovića (2023, 224–229).

mu sudu, da je tijekom većega dijela 19. stoljeća pravno uređenje pobačaja bilo manje ograničeno nego danas (*Roe*, 158; Finnis, 2021).

Sud priznaje da »država ima važan i legitiman interes u očuvanju i zaštiti zdravlja trudnice«, ali ima i »drugi važan i legitiman interes u zaštiti potencijala ljudskoga života« (*Roe*, 162). Ti »odvojeni i različiti« interesi u različitim stupnjevima trudnoće imaju svoju težinu, no kako se približava porod, interes fetusa raste (*Roe*, 162–163).

Da bi bio razriješen sukob prava, Sud je utemeljio »tromjesečni okvir za utvrđivanje ustavnosti ograničenja pobačaja« (Co, 2021, 9). Do kraja prvoga tromjesečja trudnoće, »s obzirom na važan i legitiman interes države za zdravlje majke«, odluka o pobačaju može se donijeti bez upletanja od strane države. Taj dio Sud potkrepljuje medicinskom činjenicom da je smrtnost od pobačaja u ovom razdoblju manja nego pri porodu (*Roe*, 163; Co, 2021, 9; Greasley i Kaczor, 2018, 13–14). Tijekom drugoga tromjesečja država može urediti pitanja pobačaja na načine koji su »razumno« usklađeni sa zdravljem trudnice. Primjerice, odrediti kvalifikacije osoba koje mogu obavljati pobačaj i ustanova u kojima će pobačaj biti obavljan (*Roe*, 163; Co, 2021, 9). Nakon što fetus postane sposoban za život (održiv), država ima pravo zabraniti pobačaj, no ni u tom razdoblju trudnoće to nije moguće bez uzimanja u obzir zdravlja i života žene (*Roe*, 163–164; Co, 2021, 9). Dakle, Vrhovni sud označio je održivost kao ključan element kada je posrijedi dopustivost pobačaja. Održivost označava »sposobnost smislenoga života izvan majčine utrobe« (*Roe*, 163–164). Prema Kaczoru, čini se da je činjenica da se fetus nalazi u tuđem tijelu dovoljna da se odredi da nema pravo na život (Greasley i Kaczor, 2018, 99). Isti autor ističe da, osim nove riječi *smislen*, to opravdanje jednostavno ponavlja definiciju održivosti, riječ je o kružnoj definiciji (Greasley i Kaczor, 2018, 108–109).

Važno je istaknuti s obzirom na status fetusa, kako to ističe Kaczor, da Vrhovni sud nije odredio da je pobačaj zabranjen nakon održivosti, nego samo da države tada mogu, premda ne moraju, uvesti ograničenja prava na pobačaj pod uvjetom da to nema štetnih utjecaja na zdravlje ili život majke (Greasley i Kaczor, 2018, 108–109). Fetus čak i kada je održiv nema status osobe prema 14. amandmanu (Johnsen, 1986, 600, bilj. 2).

3. *Planned Parenthood v. Casey (1992.): Ustavno zaštićena sloboda žene i pitanje jednakosti, a ne privatnosti*

U toj je odluci Sud proglasio neustavnim zakon koji je podrazumijevao obavijest supružnika trudnice o pobačaju (Strahan, 2002, 86). Sud je pokazao svijest o postojanju prijepora oko uporabe koncepta »održivosti«, istaknuvši kako je održivost podložna promjenama zbog znanstvenoga i tehnološkoga napretka (Greasley i Kaczor, 2018, 109; Lindgren, 2002, 266). U konkretnim primjerima ovisi i o blizini bolnice, kako je to 1993. primijetio Peter Singer u knjizi *Practical Ethics* (Greasley i Kaczor, 2018, 109).

Sud je propitivao mogućnost ukidanja odluke *Roe* te je u tom kontekstu naglasio značenje »načela institucionalnog integriteta i pravila *stare decisio*« (*Casey*, 845–846). Utvrdio je kako Ustav štiti odluku žene o prekidu trudnoće prema odredbi o pravičnom postupku iz 14. amandmana (*due process clause*) (*Casey*, 846). Restriktivno čitanje te odredbe napušteno je prije više od stotinu godina, ističe Sud, od predmeta *Mugler* protiv *Kansasa*, 123 U. S. 623, 660–661 (1887), smatra se da ta odredba ima i svoju materijalnu (*substantive*) stranu koja »zabranjuje određene državne radnje bez obzira na pravičnost postupaka korištenih za njihovu provedbu« (*Daniels* protiv *Williamsa*, 474 U. S. 327, 331 (1986) navedeno prema *Casey*, 846).

Sud objašnjava da je zadržao »bitan dio odluke« (*essential holding*) iz predmeta *Roe* (Co, 2021, 24–25) zbog činjenice da su ljudi u protekla dva desetljeća nakon njezina donošenja donosili najintimnije odluke pretpostavljajući da je pobačaj kao opcija široko dostupan. To je, po mišljenju Suda, i omogućilo ženama »da ravnopravno sudjeluju u gospodarskom i društvenom životu nacije« (*Casey*, 856). Ukidanja *Roea* imalo bi tako previsoku cijenu.

To da je ženina sposobnost odlučivati o pobačaju ključna za njezinu ravnopravnost (*equality*) snažno je zastupala Ruth Bader Ginsburg (Co, 2021, 46). U svojem neslaganju (*dissent*) u predmetu *Gonzales* protiv *Carharta* istaknula je kako je pravo na pobačaj nužno oblikovati kao pitanje jednakosti, a ne kao pitanje privatnosti (Co, 2021, 47).

Sud smatra da je »razumno« zaključiti da su interesi oca i majke za dobrobit djeteta jednaki nakon rođenja, ali ne i prije rođenja (*Casey*, 896). Prema današnjoj prirodi braka, ali i američkoga Ustava (Strahan, 2002, 86; Co, 2021, 47), »bračni par nije neovisna cjelina s vlastitim umom i srcem, nego udruženje dviju osoba od kojih svaka ima zaseban intelektualni i emocionalni okvir. Ako pravo na privatnost nešto znači, to je pravo pojedinca, u braku ili samoga, da bude slobodan od neopravdanoga upletanja države u stvari koje tako bitno utječu na osobu kao što je odluka hoće li roditi ili začeti dijete« (*Eisenstadt* protiv *Bairda*, 405 U. S., 453 navedeno prema *Casey*, 896, izvorni naglasci zadržani).

Žene su, ističe Sud, tijekom trudnoće izložene tjeskobnim raspoloženjima, fizičkim ograničenjima i boli, no država ih ne može natjerati na takvu »žrtvu« (*Casey*, 852; usp. Strahan, 2002, 91).

Premda izraz *sloboda* ima brojna značenja, Sud smatra da se u njezinoj jezgri nalazi »pravo definiranja vlastita koncepta postojanja, smisla, svemira i misterija ljudskoga života« (*Casey*, 851, Strahan, 2002, 91). Sud je u predmetu *Casey* odbacio sustav tromjesečja koji je utvrđen u slučaju *Roe*, smatrajući da ne ispunjava svoje vlastito obećanje »da država ima interes zaštititi fetalni život« i to tijekom cijele trudnoće (*Casey*, 875–876; Co, 2021, 10). Sva državna nastojanja usmjerena na odluku žene u korist »potencijalnoga života«, odnosno svi propisi o pobačaju stoga nisu neopravdani (Adibi et al., 2021, 285–286). U predmetu *Casey* tako je zamijenjen koncept tromjesečja s konceptom neprimjerenoga tereta, koji je oblikovan na sljedeći način (Adibi et al., 2021, 285; Co, 2021, 10): »skraćena je za zaključak da državni propis ima svrhu ili učinak postavljanja bitne zapreke na

put ženi koja traži pobačaj neodrživoga fetusa. Zakon s tom svrhom nije valjan jer sredstva koja je odabrala država za promicanje interesa za potencijalni život moraju biti osmišljena da informiraju slobodan izbor žene, a ne da ga ometaju« (*Casey*, 877).

Žena ima pravo donijeti konačnu odluku, ali to ne podrazumijeva da mora biti izolirana. Zakoni koji promiču interes neodrživoga fetusa mogu biti ustavni pod uvjetom da bitno ne ometaju ostvarivanje ženina prava na slobodan izbor (*Casey*, 877).

4. Predmet Dobbs v. Jackson Women's Health Organization (2022.): Novi standard pobačajnoga zakonodavstva

U ovom dijelu članka istražujemo većinsko mišljenje (*majority*)⁵ u slučaju *Dobbs*, kao i suprotno izdvojeno mišljenje troje sudaca (*dissenting opinions*)⁶ te novi standard, prema kojemu ocjenjujemo pobačajno zakonodavstvo. Pred Sudom se našao zakon države Mississippi koji je ženama uskratio pobačaj nakon petnaestoga tjedna trudnoće, s iznimkom kada je posrijedi potreba za hitnom medicinskom pomoći ili ako je riječ o teškoj anomaliji fetusa (Miss. CODE ANN. § 41–41–191; Lindgren, 2022, 237). To ograničenje prava na pobačaj vremenski je znatno ranije od trenutka kada nastupa održivost fetusa, obično oko 23. ili 24. tjedna trudnoće, čime je taj zakon predstavljao izravan izazov za odluke *Roe* i *Casey*. Premda se ta dva predmeta, kao što smo vidjeli u prethodnim poglavljima, razlikuju u nizu elemenata, zajednički im je stav da se pobačaj može propisima urediti, no ne i zabraniti prije fetalne održivosti (Lindgren, 2022, 237; Claeys, 2022, 286–287).

Sukladno mišljenju većine izražene po sucu Alitu, odluke *Roe* i *Casey* moraju se ukinuti budući da Ustav izričito ne spominje pravo na pobačaj niti je to pravo implicitno zaštićeno nekom ustavnim odredbom, pa tako ni odredbom o pravičnom postupku iz 14. amandmana, na kojoj su to pravo zasnovali suci u odlukama *Roe* i *Casey* (Lindgren, 2002, 237–238). Spomenuta odredba jamči i takva prava koja se izričito ne spominju u ustavnom tekstu, ali su ukorijenjena »u povijesti i tradiciji« nacije, implicitno u »pojmu uredene slobode« (*Dobbs*, 5).

Prema mišljenju većine, pravo na pobačaj bilo je nepoznato u američkom pravu sve do druge polovice 20. stoljeća. U vrijeme usvajanja 14. amandmana, »tri četvrtine država proglasile su pobačaj kaznenim djelom u svim fazama trudnoće« (*Dobbs*, 5; Lindgren, 2022, 239).

Premda branitelji ustavnoga prava na pobačaj ukazuju na njegovu sličnost s pravima za koje je Sud već odlučio da su zaštićena »slobodom« 14. amandmana, poput kontracepcije *Griswold* protiv *Connecticuta* 381 U.S. 479 (1965) i istospolnih brakova *Obergefell* protiv *Hodgesa* 576 U. S. 644 (2015) te da ukidanje

5 Većinu su činili S. Alito, C. Thomas, N. Gorsuch, B. Kavanaugh, A. Coney Barrett i John Roberts.

6 Izdvojeno mišljenje zajednički su potpisali S. Breyer, S. Sotomayor i E. Kagan.

odluke *Roe* dovodi i njih u pitanje, većina, kada je posrijedi predmet *Dobbs*, ističe da to nije slučaj. Pravo na pobačaj razlikuje se od tih prava budući da »uništava ono što su te odluke nazivale fetalnim životom i ono što zakon sada pred nama opisuje kao nerodeno ljudsko biće« (*Dobbs*, 5; Lindgren, 2022, 239 i 243).

Većina ističe da svoje mišljenje ne temelji na bilo kojoj »teoriji života« te poriče uopće postojanje takve teorije u američkoj pravnoj tradiciji i Ustavu. Sud tako odbija nametnuti trenutak kada fetus postaje osoba kao što su to, prema njihovu mišljenju, učinili njihovi prethodnici (*Dobbs*, 38–39). To su primjeri sudske uzurpacije vlasti od izabраниh predstavnika građana koji su onemogućili demokratske procese (Lindgren, 2022, 240–241; *Dobbs*, 44). Odluke u predmetima *Roe* i *Casey*, umjesto da doprinesu rješavanju toga pitanja na nacionalnoj razini, samo su zaoštrile raspravu i ojačale podjele (*Dobbs*, 6). Većina svoju odluku obrazlaže kao »vraćanje» pitanja pobačaja državnim zakonodavnim tijelima (»narodu i njegovim izabranim predstavnicima«) kojima, ističu, to prema Ustavu i pripada (*Dobbs*, 12).

Većina ne vidi ništa sporno kada je riječ o ograničavanju ženskih prava, smatrajući da žene danas uživaju pravo sudjelovanja u političkom životu, imaju aktivno i pasivno biračko pravo preko kojega mogu utjecati na zakonodavni postupak. Čak ističu i podatak kako danas žene u Sjedinjenim Američkim Državama u većem obimu nego muškarci glasaju na izborima (*Dobbs*, 65).

Većina je odlučila da tu nije riječ o temeljnim ustavnim pravima, budući da se ne nalaze u samom ustavnom tekstu, odnosno u »povijesti nacije«, nego je riječ o »zdravstvenim i socijalnim propisima» te da, ako budući državni propisi o pobačaju budu osporavani pred Vrhovnim sudom, treba u ocjeni njihove ustavnosti primjenjivati najblaži nadzor racionalne osnove (*rational basis test*) (Lindgren, 2022, 254). Za taj nadzor inače ne postoji »tekstualna osnova u Ustavu« (Nachbar, 2016, 1630). Naziva ga se »siromašnim posinkom sudske nadzora ustavnosti« (Nachbar, 2016, 1629). Ističe se da tu i nema nadzora ustavnosti u pravom smislu riječi, nego taj test »predstavlja izrazito intuitivno razumijevanje Suda o odgovarajućoj sferi državnoga uređenja« (Nachbar, 2016, 1627). »Zakon koji uređuje pobačaj, kao i drugi zakoni o zdravstvu i socijalnoj skrbi, ima pravo na snažnu pretpostavku valjanosti. [...] Mora se održati kada postoji racionalna osnova na kojoj je zakonodavac mogao pretpostaviti da će služiti legitimnim državnim interesima« (*Dobbs*, 77, izostavljeni unutarnji navodnici).

Legitimni su interesi, primjerice, zaštita fetusa u svim fazama trudnoće, zaštita zdravlja majki, zaštita integriteta liječničke profesije, sprječavanje diskriminacije (*Dobbs*, 78). Sprječavanje pobačaja, prema većini, nije diskriminacija prema ženama te tako zakoni koji zabranjuju ili ograničavaju pobačaj ne podliježu testu većega preispitivanja (*heightened scrutiny*), nego se, kao i drugi propisi koji se odnose na zdravstvene i sigurnosne mjere, podvrgavaju nadzoru racionalne osnove (*Dobbs*, 11).

Većina nije dovela u pitanje postavku da odredba o pravičnom postupku 14. amandmana pruža kako proceduralnu tako i materijalnu zaštitu slobode, premda su ju označili kao spornu (*Dobbs*, 11; Lindgren, 2022, 238). Materijalnu stranu

odredbe o pravičnom postupku zato je odbacio sudac Thomas u svojem podupirućem mišljenju kao oksimoron bez ikakva utemeljenja u Ustavu (Thomas, podupiruće mišljenje, 2; Lindgren, 2022, 244). Odredba o pravičnom postupku, prema mišljenju većine, štiti dvije kategorije materijalnih prava. Prva su prava zajamčena u prvih osam amandmana (*Dobbs*, 11), druga su temeljna prava koja Ustav izričito ne spominje, ali su »duboko ukorijenjena u [američkoj, op. a.] povijesti i tradiciji« i odlučujuća za »shemu uredene slobode« američke nacije (*Dobbs*, 12). Sud je odlukama *Roe* i *Casey* smatrao da materijalni pravični postupak (*substantive due process*) pruža ženi pravo na pobačaj (Claeys, 2022, 289; 292).

Većina je posebnu pozornost posvetila objašnjenju zašto je napustila prijašnje presedane kada je posrijedi pobačaj. *Stare decisis* na latinskom znači »držati se stvari koje su odlučene« (Co, 2021, 24). Riječ je o pravilu da su sudovi dužni odlučivati o predmetima na način sličan prethodnim slučajevima sa sličnom činjeničnom podlogom (Lindgren, 2022, 240). Smisao je toga pravila očuvanje sudskoga integriteta te »pouzdanost i predvidljivost prava« (Lindgren, 2022, 240).

Stare decisis, ističe većina, nije "luđačka košulja" (*Dobbs*, 70; Lindgren, 2022, 240). Vrhovni je sud u tom predmetu imao samo mogućnost prihvatiti odluku *Roe* ili ju napustiti, budući da je odredba o zabrani pobačaja nakon petnaestoga tjedna trudnoće bila u velikoj mjeri ispod održivosti. Sud nije mogao izabrati neki srednji put, kako je to zagovarao sudac Roberts u svojem podupirućem mišljenju (Lindgren, 2022, 245; Claeys, 2022, 286–287). Roberts smatra da bi se pravo žene na pobačaj »trebalo protezati dovoljno daleko da osigura razumnu mogućnost izbora, ali ne mora se protezati dalje — svakako ne sve do održivosti« (Robertson, podupiruće mišljenje, 1–2).

Sud je uzeo u obzir pet čimbenika koji su potvrdili da presedan treba napustiti. To su, kao prvo, priroda pogreške u odlukama *Roe* i *Casey*, odnosno uskraćivanje demokratskih postupaka. Drugo, nekvalitetno rasuđivanje bez utemeljenja u Ustavu, presedanu ili povijesti. Tromjesečni okvir u odluci *Roe* čini se poput zakona, a ne kao sudska odluka. Treći se problem odnosi na »izvedivost« pravila koja su sami nametnuli. Test »neprimjerenoga tereta« (*undue burden*) iz predmeta *Casey* nije moguće provesti u praksi zbog nemogućnosti razgraničenja neustavnih i ustavnih ograničenja. Četvrti je čimbenik »razorni učinak« tih presedana na druga pravna područja, te peti »odsutnost konkretnoga oslanjanja« (*Dobbs*, 43; Lindgren, 2022, 240).

Dobbs nije priznao pravni subjektivitet »potencijalnoga života« koji su spominjani u odlukama *Roe* i *Casey* ni »nerodenoga ljudskoga bića«, izraza koji je korišten u zakonu Missisipija, čiju je ustavnost propitivao (Lindgren, 2022, 252).

U tom kontekstu zanimljivo je spomenuti gledište koje su Sudu podnijeli pravni znanstvenici John M. Finnis i Robert P. George (*brief amici curiae*) kojim su tražili ukidanje odluka *Roe* i *Casey* te zabranu pobačaja tvrdeći da su fetusi osobe u smislu 14. amandmana (Lindgren, 2022, 252–253; Finnis i George, 2021, 2). Autori odbacuju vrijednost tekstualnoga tumačenja izraza *osoba* koje je primijenio Sud u predmetu *Roe*, a prema kojemu se izraz *osoba* iz toga amandmana te iz drugih ustavnih odredbi ne može primjenjivati na nerodene (Finnis i Geor-

ge, 2021, 29) te povijesnu argumentaciju kojom je Sud branio pravo na pobačaj, a koja se temelji na samo dva, sa znanstvenoga stajališta, dubiozna članka jednog autora, svojedobno glavnoga savjetnika Nacionalne lige za prava na pobačaj, Cyrilla Meansa (Finnis i George, 2021, 30). Prema Finnisu i Georgeu, u 1868. godini, kada je donosen 14. amandman, za pravnu javnost izraz *osoba*, koji je sadržan u njemu, podrazumijevao je i fetuse. Riječ je o odredbi koja je konstitucionalizirala jednakost temeljnih prava (Finnis i George, 2021, 3). Za Meansove tekstove tvrde »da počivaju na neutemeljenim ekstrapolacijama i čistim povijesnim neistinama koje su [naknadno, op. a.] razotkrivene u znanosti« (Finnis i George, 2021, 4). Percepcija fetusa kao osobe, prema tim autorima, vidljiva je i u vodećim pravnim spisima toga vremena, koji su imali izuzetan utjecaj na američke pravnike i zakonodavce, kao što je primjerice djelo Williama Blackstonea *Commentaries on the Laws of England* (1753.). Važno je istaknuti da se i većina u predmetu *Dobbs*, pri utemeljenju svoje tvrdnje da 14. amandman ne štiti ženino pravo na pobačaj, poziva na Blackstonea i druge »ugledne autoritete *common law*« poput Edwarda Cokea i Matthewa Halea (*Dobbs*, 17).

Izdvojeno suprotno mišljenje podnijelo je zajedno troje sudaca: Breyer, Sotomayor i Kagan, što je neuobičajena praksa (Lindgren, 2022, 235). Oštro su kritizirali uporabu nadzora racionalne osnove. Budući da je zaštita života fetusa racionalna, ističu, države sada imaju slobodu da uvedu brojna ograničenja te čak i da potpuno zabrane pobačaj »uz najveće osobne i obiteljske žrtve« (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 2, 5).

Suci u svojem izdvojenom mišljenju iznose stav da će ukidanje odluke *Roe* utjecati i na druge odluke koje su »dio istoga ustavnoga tkiva, štiteći autonomno donošenje odluka u odnosu na najosobnije životne odluke«. Tu ističu odluke koje se odnose na prava na intimnost između osoba istoga spola i brak između istih (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 5; Lindgren, 2022, 244 i 249). Sud je, ističu, u prijašnjim odlukama o pobačaju uspostavio ravnotežu vrijednosti i ciljeva koji se tu pojavljuju, a koja je sada odbačena.

Ne slažu se ni s odlukom većine kada su posrijedi napuštanja gotovo polustoljetnoga presedana. *Stare decisis* je, ističu, »doktrina sudačke skromnosti i poniznosti«, što nije karakteristika odluke u predmetu *Dobbs*. Ništa se nije promijenilo u proteklih pola stoljeća što bi tu odluku objasnilo osim sastava Suda (Lindgren, 2022, 247).

5. Nakon odluke *Dobbs*

Ključno je pitanje što će se u budućnosti dogoditi s pravom na pobačaj u Sjedinjenim Američkim Državama. Predmet *Dobbs* ukinuo je »jedinствeno nacionalno pravo« žene na pobačaj. Dworkin u knjizi *Law's Empire* (1986.) ističe da prepuštanje pobačaja pojedinim državama otvara pitanje integriteta, budući da su u Sjedinjenim Američkim Državama sva temeljna prava uređena na saveznoj razini, jedinstvena »u opsegu i provedbi« (Waldron, 2022, 2). Jedinstvenost, kada su posrijedi temeljna ljudska prava, jamstvo je stabilnosti i sigurnosti. Ono

što će sada uslijediti je »pravna heterogenost«, različito uređenje problematike pobačaja — »šarenilo od države do države« (Cohen et al., 2022, i; 1; 5). Povratak uređivanja prava na pobačaj s nacionalne razine na razinu država članica rezultirat će pravnim sukobima između država i savezne vlasti, ali i samih država, koje će nastojati da svoju pobačajnu politiku primjene što je šire moguće, pa i preko samih državnih granica (Cohen et al., 2022, i; 1–2). Autori najavljuju »međujurisdijske pobačajne ratove« (Cohen et al., 2022, i; Lindgren, 2022, 255–257). Ukazuje se da bi razina međudržavnih sukoba mogla nalikovati onoj vezanoj uz devetnaestostoljetne zakone o odbjeglih robovima (Lindgren, 2022, 282). Ta pravna heterogenost može ugroziti glavna načela američkoga federalizma i različite ustavne doktrine (Cohen et al., 2022, 5 i 20; Lindgren, 2022, 282), od ustavne odredbe pravičnoga postupka (*Due Process Clauses*), odredbe o povlasticama ili imunitetima (*Privileges or Immunities Clause*), odredbe o državljanstvu (*Citizenship Clause*) do odredbe o trgovini (*Dormant Commerce Clause*) (Cohen et al., 2022, 20).

Na zakonsko uređenje pobačaja u budućnosti velik utjecaj imat će još jedna okolnost. Ukidanje odluke *Roe* dogodilo se je u vrijeme golemih promjena kada je riječ o obavljanju pobačaja. Razvojem telemedicine usluge medicinske skrbi sada je moguće pružiti preko državnih granica. Štoviše, granice postaju sve manje važnima, a sam postupak više se ne događa u ordinacijama u skrivenim, zabačenim ulicama nego u intimi vlastita doma (Cohen et al., 2022, 3 i 15). Cohen i suradnici tu promjenu nazivaju tektonskom (Cohen et al., 2022, 3). Ključna razlika između nedopuštenih pobačaja u budućnosti u odnosu na prošlost upravo je to što će žene moći obaviti pobačaj u intimi svojega doma (Cohen et al., 2022, 10). Godine 2000. Federal Drug Administration odobrila je prvi lijek za prekid trudnoće mifepriston, koji se danas kombinirano s drugim lijekom misoprostolom rabi za medikamentozne pobačaje u Sjedinjenim Američkim Državama (Cohen et al., 2022, 11).

Nakon odluke *Dobbs*, dugotrajne rasprave oko valjanosti izvornoga načina tumačenja Ustava koje je primijenila većina i potreba onih koji zagovaraju pristup "živoga stabla" nastavljaju se novom žestinom (Tan, 2023, 2). Izvorno tumačenje počinje razmišljanjem što je određena riječ značila tvorcima Ustava u vrijeme nastanka toga dokumenta (Tan, 2023, 2). No, »očevi utemeljitelji« američkoga Ustava bili su svjesni činjenice da njihov tekst ne može predvidjeti sve što će se u budućnosti dogoditi. To osobito naglašava troje sudaca u svojem izdvojenom mišljenju u predmetu *Dobbs*, u kojem odbijaju »glavni pravni postulat većine« da se u 21. stoljeću 14. amandman mora tumačiti onako kako su ga zamislili njegovi donositelji (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 14). Znakovite su u tom smislu riječi predsjednika suda Johna Marshalla u predmetu *McCulloch v. Maryland* 4 Wheat. 316, 415 (1819.) da je Ustav stvoren da bude dugotrajan i da se prilagodi budućnosti, koja se ne može predvidjeti (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 16; Lindgren, 2022, 258). Povijesni argumenti lako se mogu koristiti za ograničavanje sloboda (Tan, 2023, 2). Osobito je to problematično kada su posrijedi ženska prava, budući da, kao što je to naglašeno u izdvojenom

mišljenju, žene do 20. stoljeća nisu imale građanska i politička prava (Lindgren, 2022, 258). Izvorno tumačenje američkoga Ustava započelo je svoj uspon početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća. Mnogi autori ističu da je upravo zbog toga Ustav iz 1787. postao gotovo nepromjenljiv (Lepore, 2022). Posljednja važnija izmjena Ustava bila je 1971. (Lepore, 2022).

Američki Ustav predviđa postupak izmjene, odnosno uključivanje novih prava preko ustavnih amandmana. No riječ je o iznimno složenom postupku koji je propisan u članku 5 Ustava. Tijekom američke povijesti, više od deset tisuća amandmana došlo je pred Kongres, a samo ih je dvadeset i sedam uspjelo promijeniti Ustav (Lepore, 2022). Prijedlozi amandmana za zabranu pobačaja ili zaštitu prava žene na pobačaj kao ustavnoga prava započeli su pristizati početkom 70-ih godina 20. stoljeća, s tim da njihov broj nije smanjen, nego je znatno porastao nakon odluke *Roe* (Lepore, 2022).

Na kraju možemo istaknuti i feminističku kritiku odluke u predmetu *Dobbs*, koja se temelji na odbijanju većine da primijeni odredbu o jednakoj zaštiti (*equal protection clause*) za ocjenu ustavnosti zakona.⁷ Zabrana pobačaja može se promatrati i kao oblik neustavne spolne diskriminacije, budući da je trudnoća vezana uz spol pojedinca (Cohen, 2022, 426 i 445, bilj. 263; Lindgren, 2022, 249–252).

Zaključak

Kao što 1973. godine odluka u predmetu *Roe* nije završila priču o pravu na pobačaj, nego ju je dovela do antagonizacije društva, može se predvidjeti da će tako biti i poslije odluke *Dobbs*. Napuštanje načela *stare decisis*, premda se i ranije događalo u nekim bitnim predmetima, svakako predstavlja opasnost za pravnu državu. Većina sudaca Vrhovnoga suda, kada je posrijedi odluka u predmetu *Dobbs*, bavila se je argumentima o kojima je Vrhovni sud već odlučio i, paradoksalno, kako to tvrdi u izdvojenom mišljenju troje sudaca, donijela dijame-tralno suprotne zaključke (Breyer, Sotomayor i Kagan, izdvojeno mišljenje, 6). Isto tako je dvojbena rješenje koje je odobrila većina za sudski nadzor ustavnosti pobačajnoga zakonodavstva. Njihov odabir najblažega oblika nadzora ustavnosti koji se zasniva samo na tom jesu li zakoni »racionalno povezani s legitimnim državnim interesom« predmet je brojnih kritika ustavnopravnih stručnjaka. Odluka *Dobbs* nesumnjivo će imati i svoje implikacije za temeljna načela američkoga federalizma, ustavnu zabranu ograničenja međudržavnih putovanja, pitanje primjene državnih zakona izvan njezinih granica radi kažnjavanja žena ili liječnika koji krše državno pobačajno zakonodavstvo, te pitanje liberalnih država koje će pružati utočište za žene koje traže pobačaj. Moramo se složiti s Cohenom i ostalim autorima koji najavljuju vrijeme ratova između država u vezi s tim (Cohen et al., 2022, 5; Lindgren, 2022, 282).

7 »Nijedna država neće [...] uskratiti bilo kojoj osobi pod svojom vlašću jednaku zaštitu pred zakonom« (Ustav, 1994, 14. Amandman, 1. odjeljak).

S aspekta ustavnopravne zaštite ženina prava na pobačaj, riječ je o onom što se u pravu koje se odnosi na ljudska prava naziva »retrogradnom mjerom«, budući da izravno ili neizravno dovodi do ograničavanja njihova uživanja (Buijsen, 2023, 324; 334, bilj. 6).

Literatura

- Adibi, Ida, et al. (2021). Abortion. *Georgetown Journal of Gender and the Law*, 22(2), 279–334.
- Buijsen, Martin (2023). On interpretation and appreciation: A European human rights perspective on Dobbs. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 32(3), 323–336.
- Claeys, Eric R. (2022). Dobbs and the holdings of Roe and Casey. *Georgetown Journal of Law & Public Policy*, 20(1), 283–330.
- Co, Ederlina (2021). Abortion privilege. *Rutgers University Law Review*, 74(1), 1–54.
- Cohen, David S.; Donley, Greer; Rebouche, Rachel (2022). The New Abortion Battleground (DRAFT 8/30/22). *Forthcoming Columbia Law Review*, 123(1). <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4032931>.
- Cohen, Susannah (2022). Redefining what it means to discriminate because of sex. *Columbia Law Review*, 122(2), str. 407–448.
- Dajović, Goran (2023). *Osnovi pravnog rasuđivanja*: Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Finnis, John M. (2021). Abortion is unconstitutional. *First Things*. <https://www.firstthings.com/article/2021/04/abortion-is-unconstitutional> (19.9.2023.)
- Finnis, John M.; George, Robert P. (2021). Brief Amici Curiae of Scholars of Jurisprudence John M. Finnis and Robert P. George in Support of Petitioners, Dobbs v. Jackson Women's Health Org., 141 S. Ct. 2619 (No. 19–1392).
- Greasley, Kate (2017). *Arguments about Abortion: Personhood, Morality, and Law*. Oxford: Oxford University.
- Greasley, Kate; Kaczor, Christopher (2018). *Abortion Rights For and Against*. Cambridge: Cambridge University.
- Himma, Kenneth E. (2005). A dualist analysis of abortion: Personhood and the concept of self qua experiential subject. *Journal of Medical Ethics*, 31(1), 48–55.
- Johnsen, Dawn E. (1986). The creation of fetal rights: Conflicts with women's constitutional rights to liberty, privacy, and equal protection. *The Yale Law Journal*, 95(3), 599–625.
- Lepore, Jill (2022). The United States' Unamendable Constitution. *The New Yorker* (26. listopada). <https://www.newyorker.com/culture/annals-of-inquiry/the-united-states-unamendable-constitution> (19.9.2023.)
- LII (1973). Roe v. Wade (1973). *Legal Information Institute*. [https://www.law.cornell.edu/wex/roe_v_wade_\(1973\)](https://www.law.cornell.edu/wex/roe_v_wade_(1973)) (19.9.2023.)
- Lindgren, Yvonne (2022). Dobbs v. Jackson women's health and the post-roe landscape. *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers*, 35(1), 235–284.
- Nachbar, Thomas B. (2016). The rationality of rational basis review. *Virginia Law Review*, 102(7), 1627–1690.
- Siegel, Stephen A. (2006). The origin of the compelling state interest test and strict scrutiny. *American Journal of Legal History*, 48(4), 355–407.

- Strahan, Thomas W. (2002). The Natural Law Philosophy of Lon L. Fuller in Contrast to Roe v. Wade and Its Progeny. U: J. W. Koterski (ur). *Life and Learning XI: Proceedings of the Eleventh University Faculty for Life Conference* (str. 85–97). Washington: University Faculty for Life.
- Tan, Kevin Y. L. (2023). Interpreting the constitution: The use and abuse of history. *International Journal of Constitutional Law*, moac 115. <https://doi.org/10.1093/icon/moac115>.
- Thomas, Bryan (2011). A critical review of law s meaning of life: Philosophy, religion, Darwin and the legal person. *Journal of Law and Society*, 38(4), 631–646.
- Ustav (1994). *Ustav Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod i uvodna studija Branko Smerdel. Osijek: Pan liber.
- Waldron, Jeremy (2022). Denouncing Dobbs and Opposing Judicial Review. *NYU School of Law, Public: Law Research Paper*, no. 22–39. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4144889>.

Sudske odluke

- Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization, 142 S. Ct. 2228 (2022).
Planned Parenthood v. Casey, 505 U. S. 833 (1992).
Roe v. Wade, 410 U. S. 113 (1973).

Rethinking the Right to Abortion in the United States of America

*Ivana Tucak**, *Anita Blagojević***

Summary

In the Roe vs. Wade case (1973) the US Supreme Court adopted the idea of the woman’s right to free choice regarding the termination of pregnancy. Another case instituted before the above court, Planned Parenthood vs. Casey (1992), the so-called “precedent on precedent”, confirmed the main perception of women’s right to abortion, expressed in the previous decision. What both decisions have in common is that they provide a woman with the right to abortion at least until the moment of “the viability” of the fetus and that they do not recognize the fetus as a legal entity. On the other hand, the case of Dobbs vs. Jackson Women’s Health Organization (2022) overruled the most important issues in the previous decisions and, it is safe to say, redirected the development of the right to abortion. Although the latter case did not recognize the fetus’s right to life, the majority of judges held that abortion is not a fundamental constitutional right but a matter of “health and social regulation,” and that the laws regulating it can be constitutionally questioned only if they are “rationally related to a legitimate state interest“.

* Ivana Tucak, Ph.D., Full Professor, Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Address: Stjepana Radića 13, 31000 Osijek, Croatia. E-mail: itucak@pravos.hr

** Anita Blagojević, Ph.D., Full Professor, Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Address: Stjepana Radića 13, 31000 Osijek, Croatia. E-mail: ablagoje@pravos.hr

The paper is divided into five main sections. In the first section, the fundamental issues in contemporary legislative debates on abortion are briefly pointed out. The second section critically sets out the main arguments made in Roe while the third does so for the Casey decision. Part four explores the seismic upheaval which occurred after the Supreme Court's decision in the Dobbs case. Finally, the last part provides predictions about what can be expected in the future.

Keywords: *abortion; legal personhood; right to life; viability; Supreme Court of the United States*